

YEDİ İKLİM TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ B1 DÜZEYİ OKUMA METİNLERİNDE TEMEL, YAN VE MECAZ ANLAMLI SÖZCÜKLERİN KULLANIM SIKLIĞI¹

Behice VARIŞOĞLU^{1*}, Merve MİÇOOĞULLARI^{2*}

¹Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi

*bvarisoglu@hotmail.com, *mervemicooogullari@gmail.com

⁺ORCID: 0000-0003-4172-7081, [^]ORCID: 0000-0003-3674-3343

Öz- İletişimin en temel yapı taşı olan sözcükler anlama ve anlatmada kullanılan dil malzemeleridir. Aynı zamanda yabancı dil öğretimi söz konusu olduğunda kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin sözcük öğretimi bakımından temel bir işlevi bulunmaktadır. Bu amaçla metinlerdeki sözcüklerin hedef dilde öğrencilerin en çok ihtiyaç duyacağı sözcükler arasından seçilmesi ve aynı zamanda kullanım açısından seviyelerine uygun olması beklenir. Bu çalışmanın amacı Yedi İklim Türkçe öğretim seti B1 düzeyindeki okuma metinlerinde geçen sözcükleri temel, yan ve mecaz anlam boyutlarında ele alıp sözcük sıklığını tespit etmektir. Yedi İklim Türkçe öğretim seti B1 düzeyinde sekiz temada toplamda yirmi dört okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerdeki sözcüklerin tamamı anlam bakımından tek tek incelenmiş; gerçek, yan ve mecaz anlam olma durumlarına göre gruplandırılmış ve sıklık sayısına bakılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve doküman incelemesiyle veri toplanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre birinci temada en fazla gerçek (temel) anlamın olduğu görülmektedir. Bunu yan anlam izlemektedir. Sözcük çeşitliliği ve çok anlamlılık her temada farklıdır. Ancak çok anlamlılık ve sözcük çeşitliliğinin dağılımında temalar arasında düzenli bir artış ya da azalış gözlenmemektedir.

Anahtar Kelimeler- Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti, Yabancı Dil Olarak Türkçe, Ders Kitapları, Sözcük, Anlam.

THE FREQUENCY AND USE OF BASIC, CONNOTATIVE AND FIGURATIVE WORDS IN THE LEVEL B1 READING TEXTS OF THE YEDİ İKLİM TURKISH TEACHING SET

Abstract – Vocabularies, which are the most basic building blocks of communication, are basic language materials used in understanding and expressing. At the same time, when it comes to foreign language teaching, the texts in the textbooks used have a basic function in terms of teaching vocabulary. For this purpose, it is expected that the vocabularies in the texts are chosen among the words that students will most need in the target language, and at the same time, they are suitable for their level of usage. The aim of this study is to examine the vocabularies in the reading texts of Yedi İklim Turkish teaching set level B1 in basic, connotative and figurative meaning dimensions and to determine the word frequency. There are twenty-four reading texts in eight themes at Yedi İklim Turkish teaching set level B1. All of the vocabularies in these texts were examined one by one in terms of meaning; They are grouped according to their real, connotative and figurative meanings and their frequency number has been examined. Qualitative research method was used in the study and data were collected by document analysis. According to the findings of the study, it is seen that the first theme has the most real (basic) meaning. This is followed by a connotation. Word diversity and polymorphism are different in every theme. However, a regular increase or decrease is not observed among themes in the distribution of polysemy and word diversity.

Keywords – Yedi İklim Turkish Teaching Set, Turkish as a Foreign Language, Textbooks, Word, Meaning.

GİRİŞ

Her dilin dünyayı görme ve yorumlama biçimi birbirinden farklıdır. Ortak bir dil sisteminde uzlaşım ve paylaşım ile vücut bulmuş ve özel olarak şifrelenmiş dil yapıları sözcükler ve kavramlardır. Sözcükler dilin öğretilmesi sırasında üzerinde titizlikle durulması gereken bir konudur. Çünkü sözcükler, o dili konuşan bireylerin hafızalarının dilde vücut bulmuş hâlidir.

Yabancı dil öğretimi en genel tabirle dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri açısından bireyin geliştirilmesi sürecidir. Bireyin hedef dilde bu becerilerini geliştirebilmesi bir bakıma hedef dildeki söz varlığının gelişimiyle yakından ilgilidir. Budak'a (2000) göre sözcük öğrenmek hedef dildeki söz varlığını geliştirmek açısından değerli olduğu gibi hedef dilde düşüncüyü geliştirmek bakımından da oldukça önemlidir.

Sözcük öğretimi bir bakıma anlam öğretimidir. Anlamın ne olduğuna dair birçok tanım yapılmıştır. Vardar (1980) "sözcüğün ilettiği ya da kişide uyandırdığı fikir, tasarlanmış olan kavram" olarak anlamı tanımlarken Hengirmen (2015) de "kelimelerin zihindeki tasarımı olan kavramların, etrafımızda gerçekleşen olayların, fiillerin, hayallerin zihindeki değerlendirme sürecidir" der. Korkmaz (1992) ise anlamı "sözcüğün cümle bağlamı içindeki diğer tüm öğelerle ilişkisel olarak zihinde canlandırdığı kavramların her biri" olarak tanımlamıştır.

Wittgenstein "Sözcüğün anlamı onun dildeki kullanımındır" (Wittgenstein, 1953; akt. Aksan, 2017, s.59) der. O, bir sözcüğün temel anlamı üzerinde değil hangi bağlamda hangi anlama geldiği üzerinde durur. Wittgenstein'in görüşüyle paralel bir tanımlama yapan Guiraud (1999, s.42-43) bir sözcüğün bir sözlüksel anlamı bir de bağlamsal anlamı olduğunu dile getirmiştir. Benzer şekilde Aksan (2017, s.59) da her göstergenin bir sözcük anlamı taşıdığını, bir sözcüğün bir temel anlamı olmasının yanında bağlamsal anlamlarının da bulunduğunu ifade etmiştir.

Sözcükler tek başlarına bir kavramı karşılarsalar bile kullanımlarına göre farklı bağlamsal anlamlara gelebilirler. Bu, dilin zenginliğini ve kelimenin çok boyutlu bir yapıda olduğunu gösterir. Vardar (1980) bağlamı iç ve dış bağlam olmak üzere iki şekilde açıklar: İç bağlam sözcüğün ortaya çıkış sürecinde anlamını ve değerini belirleyen her türlü faktör iken dış bağlam konuşanın ya da dinleyenin tecrübe ve bilgilerinin getirmiş olduğu ortak veriler bütünüdür. Guiraud'un (1999) da ifade ettiği gibi sözcükler cümlelerin içindeki kullanımlarıyla ilişkilidir ve asıl manasını cümle içinde kazanır.

Aksan (2015, s.76) "Her dilde her göstergenin başlangıçta bir kavramın simgesi olduğu düşünülürse öteki kavramların sonradan eklendiği, sözcüklerin kullanıla kullanıla çok anlamlı duruma geldiği kabul edilir." der. Bu durum da yan anlam, mecaz anlam gibi anlam türlerini ortaya çıkarmıştır. Bir sözcüğün akla ilk gelen anlamı temel anlamdır. İlk

anlamın dışındaki diğer tüm anlamlar yan anlamdır. Sözcüğün anlamının tamamen değiştiği ve soyut bir anlam kazandığı anlamlar ise mecaz anlamı oluşturmaktadır. Anlam ve işlevsellik olarak bakıldığında Göçen'e (2016) göre "Sözcükler eş anlamlı, karşıt anlamlı, yan anlamlı, mecaz anlamlı ya da çok anlamlı olarak kullanılabilir gibi sözcüklere kavramsal, toplumsal, izleksel, çağrışımsal anlamlar da yüklenebilir." (s.32).

Büyükikiz ve Hasırcı'ya (2013) göre "Sözcüğü bilmenin yolu, onun her yönüyle öğrenilmesinden geçer. Yani sözcüğün gerçek, mecaz, yan ve zıt anlamlarını bilmek gerekir." Dil öğretmek demek sadece dil bilgisi kurallarını öğretmek olmadığı gibi sözcüklerin sözlük anlamlarını öğretmek de değildir. Dil öğretimi, nihayetinde kültür öğretimidir ve kültürel bağlamda sözcüklerin kazanmış olduğu diğer tüm anlamların da öğretimidir. Anlam çeşitliliği yönünden zengin bir kültür dili sayılabilecek Türkçenin yabancılarla öğretiminde de bu özelliği göz önünde bulundurulmalı, materyal ve kaynaklar hazırlanırken bu duruma özen gösterilmelidir.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesi sürecinde kullanılacak en önemli materyal ders kitaplarıdır. Bayyurt'a (2019, s.60) göre bir dili öğrenenler hedef dilin kültürüne aşina olursa dili daha kolay öğrenip içselleştirirler. Bundan dolayı kullanılacak ders materyallerinin hedef kültürle bütünleştirilip hazırlanması gerekir. Bu duruma göre ders kitapları için seçilen metinlerde titiz davranılması; metinlerin Türk kültürünü, yaşayışını, inanışlarını iyi yansıtır olmasına yani bağlam zenginliğine özen gösterilmesi gerekir. Ayrıca sözcük çeşitliliği ve anlam zenginliği de düzeylere uygun olarak yapılacak metin seçiminde dikkat edilmesi gereken önemli bir husustur.

Dil öğretiminde hangi sözcüklerin öncelikli olarak öğretilmesi gerektiğini yani önem sırasını, bir sözcüğün anlamlarından hangisinin daha çok kullanıldığı belirlenir. Yani dildeki kullanım alanı en yaygın olan anlam ya da anlamlar hangisi ise önce o öğretilir. Bunu yaparken yaş grupları için hedeflenen, dil seviyelerine uygun kelimeler belirlenir. Onan (2016, s.23) sözcük öğretimi esas olduğunda daha çok ihtiyaç duyulan sözcüklerden daha az kullanılacak sözcüklere doğru bir sıranın izlenmesi gerektiğini, bunun için de sözcüklerin öğretiminde sıklık çalışmalarının gerekli olduğunu söyler. Sözcük belirleme aşamasında dikkatle üzerinde durulması gereken bir özellik de sözcüğün anlamsal boyutudur. Örneğin ana dili Türkçe olan biri "etekleri tutuşmak" deyimini anlamlandırmada zorluk yaşamazken Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen biri deyimdeki sözcüklerin her birinin anlamına odaklanıp deyimini tamamen yanlış kurgulayabilir. Bu sebeple bir sözcüğü bilmek o sözcüğün tüm kullanımlarına hâkim olmak anlamına gelmektedir.

Ana dil olarak Türkçe konuşanlar ile yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin gereksinim duyduğu sözcükler farklı olacaktır. Barın'a (2003) göre "Yabancılarla Türkçenin öğretimi için temel söz varlığını belirlemede en önemli husus,

kelimenin aslının Türkçe olup olmaması değil, sık kullanılması ve Türk insanının kelimeye yüklediği anlam zenginliğidir.”

Vardar’a (2002) göre sözcük sıklığı “belli bir uzunlukta konuşma ya da yazıda aynı birimin gerçekleşme sayısı”; Güncel Türkçe Sözlük’te ise “sıkça geçme, kullanımı sık olma” olarak tanımlanmıştır.

Türkçede ana dil eğitiminde ders kitapları, okuma kitapları, öğrencilerin yazma becerisini geliştirmeye dönük etkinlikler temelinde sözcük öğretimi ve sıklık belirlemeyi esas alan çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Apaydın (2010); Baş (2006); Çal (2015); Çiftçi (1991); Göz (2003); Karadağ (2005); Karatay (2004); Kurudayıoğlu (2005); Kutlu (2006); Ölker (2011); Pilav (2008); Temur (2006); Turhan (2010); Uluçay (2011); Uludağ (2010) gibi).

Benzer bir yaklaşımla yabancılara Türkçe öğretimi alanında da ders kitapları üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmış, kelime sıklığı açısından sonuçlar ortaya konulmuştur (Arslan (2014); Aşık (2007); Aydın (2015); Bozkurt (2015); Çelik (2014); Güneş (2019); Hayran (2019); Tunçel (2011); Yıldırım (2010) gibi).

Literatürdeki çalışmalar ışığında bu çalışmanın alana katkı sağlayacak tarafı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimiyle ilgilenen ülkemizdeki dil öğretim merkezlerinin (DİLMER) ve Türkçe öğretimi merkezlerinin (TÖMER) çoğunda ana ders materyali ya da yardımcı kaynak olarak kullanılan Yedi İklim Türkçe öğretim setini temel alması; örneklem olarak belirlediği bir düzey üzerinde, kitabın söz varlığını temel, yan ve mecaz anlam kullanımındaki çeşitlilik ve sıklık açısından ele almasıdır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Yedi İklim Türkçe öğretim seti B1 düzeyindeki okuma metinlerinde geçen sözcükleri temel, yan ve mecaz anlam boyutlarında ele alıp sözcük sıklığını tespit etmektir.

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada temel nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Temel nitel araştırma kuşatıcı bir kavram olup yorumlamaya ve daha çok anlamlandırmaya dayalı bir süreci içerir. Bu araştırma deseninde veriler tanınmaya, çözülmeye, anlaşılma ve yorumlanmaya çalışılır (Merriam, 2015).

2.2. İncelenen Dokümanlar

Çalışmanın kapsamını Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 düzeyi ders kitabı oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama ve Analiz

Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 düzeyi ders kitabındaki okuma metinlerinde geçen sözcüklerin anlamsal sıklığının ortaya konması amacıyla doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Okuma metinlerindeki sözcükler tek tek anlamsal boyutta incelenmiştir. Okuma metinleri belirli kriterlere göre bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Çalışmada sözcükler çekim eklerinden sıyrılarak ya kök ya da gövde şeklinde taban olarak ele alınmıştır.

Sözcükler anlam boyutunda incelendiğinden ilk olarak özel isimler belirlenmiş ve sıklık çalışması kapsamı dışında bırakılmıştır. Çünkü özel isimler tek bir varlığı karşıladığı için anlam olarak da gerçek anlam olması dışında bir alternatifi yoktur.

İkilemeler, deyimler, birleşik fiiller parçalanmamış, çalışmanın bütünlüğünü sağlamak amacıyla kalıp olarak ele alınmıştır. Çünkü bunların anlamları birlikteyken bir bütünlük oluşturmaktadır.

Sözcüklerin çekim eklerinin silinmesinin ardından sesteş olup farklı anlam taşıyan örneğin; kaz ve kaz- gibi sözcükler anlam karışıklıklarının önlenmesi için fiillerin sonuna “-“ işareti getirilerek kodlanmıştır.

Bağlaçlar da cümlelere anlamsal açıdan bağlı oldukları için ayrı birer sözcük olarak ele alınmış ayrıca “hem...hem, ya...ya, ne... ne de” gibi birlikte kullanımı olan bağlaçlar kalıp olarak alınmıştır.

Sayılar ele alınırken sayıların öğretimi de düşünülmüş ve sınırlama yapılarak ele alınmıştır. Örneğin: üç, beş, on, yirmi, yetmiş, doksan... Binler basamağından sonraki daha büyük sayılar ayrı ayrı yazılacağı için kelime öğretiminde verilse bile kullanımların çok sınırlı olması sebebiyle anlamlı bir öğretme olmayacağı düşünülerek ele alınmamıştır. Örnek verecek olursak 2357 sayısı “iki bin üç yüz elli yedi” şeklinde yazılmaktadır. Böyle bir sayı da günlük kullanılan cümlelerden ziyade istatistiksel bir veri içeren cümlede kullanılabilir. Örneğin: “İlçe nüfusu 2.357 kişidir.” Öğrenci böyle bir sayıyı sözcük şeklinde yazmaktansa sayısal ifadelerle kullanabilecektir. Ancak onluk basamaklar düşünüldüğünde günlük kullanımda “Sana on kere söyledim.”, “İşini yaptırmak için yüz kere yanımıza geldi.” gibi kullanımlar yaygındır. Bu sebeple günlük kullanımda sıklıkla kullanılan sözcükler sıklık çalışmasına eklenmiştir. Son olarak metinleri oluşturan sözcükler yazılırken tekrar eden sözcükler her seferinde yazılmamış, her temada yeni eklenen sözcükler üzerinden tablolar oluşturulmuştur. Çalışma, yabancılara için Türkçe öğretim setlerinin içinden sadece Yedi İklim Türkçe Öğretim seti B1 seviyesi okuma metinleri ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada verilerin frekans değerleri üzerinden yorum yapılmıştır.

BULGULAR

Birinci bölümde Yedi İklim Türkçe Öğretim seti B1 seviyesindeki yirmi dört okuma metninden elde edilen bulgular öncelikle temalara göre tabloleştirilmiştir. Her temada işlenen okuma metinleri toplam kelime sayıları ile gösterilmiştir. İkinci bölümde tablolardaki gerçek kelime sayıları ile farklı kelime sayıları karşılaştırılmış, üçüncü bölümde de metinlerdeki gerçek, yan, mecaz anlam sayıları verilecektir.

1.1. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi Temaları, Okuma Metinleri ile Toplam Kelime Sayıları

Tablo 1. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi 1. Tema Metinleri ile Toplam Sözcük Sayıları

TEMA	METİN	TOPLAM KELİME SAYISI
Haberin Var mı?	Genç İhtiyarlar	146
Haberin Var mı?	İletişim Araçları	280
Haberin Var mı?	Yetenek İşi	70

Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 seviyesi birinci teması olan “Haberin Var mı?” adlı temada üç metin bulunmaktadır. Genç İhtiyarlar adlı metinde toplamda 146, İletişim Araçları adlı metinde 280, Yetenek İşi adlı metinde 70 sözcük vardır. Temadaki okuma metinlerinde tekrarlarla birlikte toplamda 496 sözcük kullanılmıştır.

Tablo 2. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi 2. Tema Metinleri ile Toplam Kelime Sayıları

TEMA	METİN	TOPLAM KELİME SAYISI
Yorumlar ve Görüşler	Türkü Baba	202
Yorumlar ve Görüşler	Yarın Buluşalım	86
Yorumlar ve Görüşler	Yemek Kokusu	179

Yorumlar ve Görüşler adlı ikinci temada Türkü Baba’ da 202, Yarın Buluşalım’ da 86, Yemek Kokusu adlı son metinde ise 179 kelime vardır. Toplamda 467 kelime kullanılmıştır.

Tablo 3. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi 3. Tema Metinleri ile Toplam Sözcük Sayıları

TEMA	METİN	TOPLAM KELİME SAYISI
Eğitim	Büyük Heyecan	144
Eğitim	Dil Ne Taşır?	206
Eğitim	Kitap Okuyorum Hem de Çok Hızlı	162

3. Tema olan Eğitim’de Büyük Heyecan adlı metinde 144, Dil Ne Taşır? adlı metinde 206, Kitap Okuyorum Hem de Çok Hızlı metninde 162 sözcük kullanılmış olup toplamda 512 sözcüğe yer verilmiştir.

Tablo 4. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi 4. Tema Metinleri ile Toplam Sözcük Sayıları

TEMA	METİN	TOPLAM KELİME SAYISI
Gelin Tanış Olalım	Kafede	161
Gelin Tanış Olalım	Bir Ömür	105
Gelin Tanış Olalım	Sürpriz	176

Gelin Tanış Olalım adlı dördüncü temada ilk metin olan Kafe’de 161, ikinci metin olan Bir Ömür’de 105 ve üçüncü metin olan Sürpriz’ de 176; toplamda 442 sözcük kullanılmıştır.

Tablo 5. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi 5. Tema Metinleri ile Toplam Sözcük Sayıları

TEMA	METİN	TOPLAM KELİME SAYISI
Engelleri Kaldıralım	Parmaklarıyla Gören Adam	119
Engelleri Kaldıralım	Yağmur Adam	104
Engelleri Kaldıralım	Nasıl Yardım Ederiz	156

Engelleri Kaldıralım adlı beşinci temada Parmaklarıyla Gören Adam’da 119, Yağmur Adam metninde 104, Engelleri Kaldırım’ da ise 156 kelime olmakla birlikte toplamda 379 sözcük kullanılmıştır.

Tablo 6. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi 6. Tema Metinleri ile Toplam Sözcük Sayıları

TEMA	METİN	TOPLAM KELİME SAYISI
Kurgu	5N 1K	239

Kurgu	Hangi Film?	127
Kurgu	Ödül	226

6. tema olan Kurgu ‘da ilk metin olan 5N 1K metninde 239, Hangi Film?’ de 127 ve son metin olan Ödül’de 226 sözcük vardır. Toplamda 592 sözcük kullanılmıştır.

Tablo 7. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi 7. Tema Metinleri ile Toplam Sözcük Sayıları

TEMA	METİN	TOPLAM KELİME SAYISI
Kutlama	Haka Dansı	216
Kutlama	Gül Dalında Bir Dilek	172
Kutlama	Düğün	233

Kutlama adlı yedinci temada Haka Dansı adlı metinde 216, Gül Dalında Bir Dilek adlı metinde 172 ve son olarak Düğün’ de 233 kelime kullanılmış ve toplamda 621 sözcüğe yer verilmiştir.

Tablo 8. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi 8. Tema Metinleri ile Toplam Sözcük Sayıları

TEMA	METİN	TOPLAM KELİME SAYISI
Ömür Dedğin	Tahir ile Zühre	269
Ömür Dedğin	Bir Liderin Doğuşu	226
Ömür Dedğin	Ayşe Kulin	342

Kitabın son teması olan Ömür Dedğin adlı sekizinci temada diğer temalara bakılarak daha uzun metinlere yer verilmiş sözcük artışı birden yapılmıştır. İlk metin olan Tahir ile Zühre’de 269, Bir Liderin Doğuşu adlı ikinci metinde 226 ve son metin Ayşe Kulin’de 342 sözcük kullanılmış ve toplamda 837 sözcüğe yer verilmiştir.

İncelenen Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 düzeyi ders kitabında toplamda sekiz tema, bu sekiz temada 24 okuma metni incelenmiştir. Kullanılan toplam kelime sayısı 4.346’dır. Sözcük sayıları açısından bakıldığında temalar arası geçişlerde sözcük sayılarının oranlarına dikkat edilmediğini, giderek artan bir sözcük sayısı görmediğimizi söyleyebiliriz.

1.2. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi Okuma Metinlerindeki Toplam Kelime Sayıları ile Farklı Kelime Sayıları

Tablo 9. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi Temaları Okuma Metinlerindeki Toplam Sözcük Sayıları ile Farklı Sözcük Sayılarının Karşılaştırılması

TEMA	TOPLAM SAYISI	SÖZCÜK	FARKLI SÖZCÜK SAYISI
Haberin Var mı?	496	277	
Yorumlar ve Görüşler	467	190	
Eğitim	512	143	
Gelin Tanış Olalım	442	97	
Engelleri Kaldıralım	379	122	
Kurgu	592	171	
Kutlama	621	154	
Ömür Dedğin	837	182	

Okuma metinlerindeki sözcük sayılarında dört ve beşinci temalarda düşüş olmakla beraber genel olarak artış göstermiştir. Sözcükler belirlenirken tekrarlar sayılmadığı için birinci temadaki farklı kelime sayısı en fazla çıkan tema olmuştur. Birinci temada 277 farklı sözcük, ikinci temada 190, üçüncü temada 143, dördüncü temada 97 farklı sözcük verilmiş olup dördüncü tema en az yeni sözcüğün verildiği tema olmuştur. Sonrasında beşinci temada 122’ye yükselmiş, hemen akabinde altıncı temada 171’e çıkmış ancak yedinci temaya gelindiğinde 154’e düşmüştür. Son tema olan Ömür

Dediğin temasında metinlerin uzunluğuna bağlı olarak verilen yeni sözcük sayısı 182 olmuştur.

1.3. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi Okuma Metinlerindeki Gerçek Anlam, Yan Anlam, Mecaz Anlamlı Sözcük Sayıları ve Karşılaştırılması

Çalışmanın amacı yukarıda da belirttiğimiz üzere Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 düzeyi ders kitabında okuma metinlerinin kelimeler açısından anlamsal boyutta incelenmesidir. Bu bölümde okuma metinleri sözcükleri tek tek ele alınmış, TDK Güncel Sözlük'ten faydalanılarak sözcüklerin anlamları tespit edilmiş ve veriler oluşturulmuştur. Sözcüklerin anlamları belirlendikten sonra aşağıdaki tablo 10'da da görüleceği üzere her temadaki gerçek anlam, yan anlam ve mecaz anlam sayıları elde edilmiştir.

Tablo 10. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi Temaları Okuma Metinlerindeki Gerçek Anlam, Yan Anlam, Mecaz Anlamlı Sözcük Sayıları ve Karşılaştırılması

TEMA	GERÇEK ANLAM	MECAZ ANLAM	
		YAN ANLAM	MECAZ ANLAM
Haberin Var mı?	202	72	5
Yorumlar ve Görüşler	147	57	11
Eğitim	104	48	9
Gelin Tanış Olalım	77	50	3
Engelleri Kaldıralım	87	48	8
Kurgu	118	65	10
Kutlama	120	63	7
Ömür Dediğin	125	110	17

Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 Düzeyi Temaları Okuma Metinleri incelendiğinde en fazla gerçek anlamlı sözcüğün birinci temada kullanılmış olduğu görülmektedir. Tekrarların alınmadığı göz önünde bulundurulduğunda bu doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkacaktır. En az gerçek anlamlı sözcüğe ise dördüncü temada rastlanmaktadır. Bu durumda da yine temalardaki toplam sözcük sayılarına bakılarak normal bir dağılım göstermiş denilebilir.

Çalışmanın başında yan anlam için sözcüğün ilk anlamlarının dışındaki 2,3,4. ... anlamlarına yan anlam denildiği vurgulanmıştı. Dili yeni öğrenen biri için sözcüklerin çok anlamlı oluşu özellikle de Türkçe gibi zengin bir anlam çeşitliliğine sahipse o dili öğrenmek hayli zor olacaktır. Ancak B1 düzeyine gelmiş bir öğrenci ortalama sözcük hazinesine sahip olarak kabul edileceği için dildeki yan ve mecaz anlamlara da aşina olmalıdır. Tablo 10 incelendiğinde en fazla yan ve mecaz anlamlı sözcüğün sekizinci temada verildiğini (Yan anlam:110, Mecaz: 17), en az yan anlamlı sözcüğün üçüncü ve beşinci temalarda (Yan anlam:48) olduğunu ve yine en az mecaz anlamlı sözcüğe beşinci temada (Mecaz:3) yer verildiğini söyleyebiliriz. Sözcük sayılarının giderek artış göstermesi gerekirken Tablo 10'dan hareketle denilebilir ki gerçek ve yan anlamlı kelimeler ilk temadan sonra 4 ve 5. temalara doğru azalmış 6. temadan sonra artış göstermiştir. Mecaz anlamlı sözcükler ise orantısız bir artış göstermeyip özellikle son üç temada artmış, azalmış sonra tekrar artışa geçmiştir.

Tüm bu bulgulara bakılarak denilebilir ki dil öğretiminde seviyelere dikkat edilirken seviyelerin kendi içlerinde de tutarlılık olmalıdır. Temalar arasında orantısız bir dağılım

olmalı, yeni sözcüklerin giderek artış gösteren bir çizgi izlemesi gerekmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 kitabının birinci temasındaki okuma metinlerinde toplam 496 sözcük kullanılmıştır. İkinci temada toplam 467, üçüncü temada 512, dördüncü temada 442, beşinci temada 379, altıncı temada 592, yedinci temada 621 ve sekizinci temada 837 sözcük yer almıştır. Tüm temalarda kullanılan toplam kelime sayısı 4346'dır. Ayrıca tüm temalarda en fazla gerçek anlamlı sözcüklere yer verilmiştir. Yan anlamın en çok geçtiği tema sekizinci temadır. Mecaz anlama en fazla yer verilen tema sekizinci tema iken en az yer verildiği tema dördüncü tema olmuştur.

Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitapları dil öğretiminde bir ders materyali olmasının yanında kişinin iletişim becerisini geliştiren, okuduğunu ya da dinlediğini anlamasını sağlayan ve topluma uyum sağlayabilecek kültürel özellikleri kazandıran birer kaynak olmak durumundadır. Söz konusu ders kitapları öğrencilerin kelime hazinesini geliştirip onlara yeni sözcükler öğretirken aynı zamanda bildiği sözcüklerin anlamsal açıdan farklı kullanımlarını da öğrenmesine katkı sağlamalıdır. Bu bağlamda Büyükkiz ve Hasırcı (2013) da kelime öğretiminde çok anlamlılığın önemli bir husus olduğunu belirtmektedir.

Orta seviye B1 düzeyi okuma metinlerinde sözcük öğretiminin anlamsal boyutta ele alındığı bu çalışmada ders kitabındaki okuma metinlerini oluşturan sözcükler gerçek, yan ve mecaz anlam olarak incelenmiş ve bundan sonraki hazırlanacak ders kitaplarında seçilecek olan okuma metinlerinde gerçek, yan ve mecaz anlam kullanımlarının giderek artan bir çizgi izlemesi gerektiği konusuna dikkat çekilmek istenmiştir. Türkçe gibi “zengin bir anlam ve anlatım çeşitliliğine sahip” (Aksan, 2015, s.72) bir dilin öğretimi için öğrenciye yeni sözcükler verilirken halihazırda bildiği sözcüklerin çoklu kullanımlarının da farklı durumlar içerisinde kavratılması gereklidir. Bu sebeptendir ki çalışmada Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 düzeyindeki ders kitabında sekiz temada toplamda 24 okuma metni ele alınıp toplam ve farklı sözcük sayıları çıkartılmış daha sonra da gerçek, yan ve mecaz anlam olarak gruplandırılmıştır. Aydın, (2015), çalışmasında, kelime sıklığının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrenme açısından yararına vurgu yaparken bir yandan da seviye ve hedef kitlenin göz önünde bulundurulması gerektiğini dile getirmiş ve seviyelere göre ortalama kelime sayısına değinmiştir. Orta düzeyde B1 seviyesi için 152 kelimenin yeterli olacağını vurgulamıştır. Bu görüş paralelinde, bu çalışmada tespit edilen kelimelerin sıklığının literatürle tutarlı bulgulara sahip olduğu söylenebilir.

Okuma metinleri sözcük anlamlarına göre incelendiğinde gerçek (temel) anlamın en fazla birinci temada olduğu görülmektedir. Bu çalışmada her sözcüğün kullanımı tekrarlı bir şekilde alınmadığı için en fazla gerçek anlamlı sözcüğün birinci temada çıkması olası bir sonuçtur. Bu durumu yan anlam için de söylemek mümkündür ancak mecaz anlam söz

konusu olduğunda bunun tam tersi bir durum olmalıdır çünkü mecaz anlamda sözcük kendi anlamından tamamen uzaklaşıp soyut bir anlama bürüneceği için minimum düzeyden başlanıp her temada kademeli olarak sözcük öğretimi artırılmalıdır. Armut (2019) mültecilerin dil öğrenme süreçlerindeki kelime sıklığı ile ilgili çalışmasında, yabancıların dille yeni tanışmalarından dolayı sözcük öğretiminde kademeli olarak sözcüklerin sayısının artırılması gerektiğini dile getirmiştir. Hatta sözcük listeleri oluşturup yabancılarla bunları sunmanın okuma sırasında avantaj sağlayabileceğini de eklemiştir.

Okuma metinlerinde yan anlamlı sözcüklerin sayılarına bakıldığında her temada tekrarların sayılmadığı ve farklı sözcüklerin veri olarak kabul edildiği göz önünde bulundurulursa yan anlamlı sözcük sayısının gerçek anlamla doğru orantıda seyrettiği söylenebilir. Örneğin birinci temada 202 gerçek anlam 72 yan anlamlı sözcük vardır. Dördüncü temada ise 77 gerçek anlam 50 yan anlamlı sözcük bulunmaktadır. Fakat aynı orantıyı mecaz anlamda görmek mümkün değildir. Şöyle ki ikinci temada 11 mecaz anlamlı sözcük veya sözcük grubu kullanılmışken dördüncü temada 3 adet mecaz anlamlı sözcük kullanılmıştır. Bu sonuçların ortaya çıkmasında en önemli sebep olarak metin seçimi gösterilebilir. Bu durumda denilebilir ki her temada somut düşünmeden soyut düşünmeye sevk edecek sözcük seçiminin kademeli artış göstermesi ve metinlerin bu hususta seçilmesi önemli bir konudur. Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1 kitabındaki okuma metinlerinde sözcük çeşitliliği ve anlam çeşitliliği bakımından temalar arasında düzenli bir artış ya da azalış bulunmamaktadır. Temalarda öğrencilere sunulan sözcük sayıları da sözcüklerin sahip olduğu anlamlar da düzensiz bir sıralama ile kitaba yerleştirilmiştir. Bu sonuç bir başka araştırmadaki bulgularda da dile getirilmektedir. Göçen ve Okur'a (2016) göre, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcüklerin seçimi ve öğretimi ile ilgili bir ölçütün bulunmaması sözcük seçimlerinin ve ders kitaplarıyla sunulan sözcük sayısının kitap hazırlayan kişi ya da kurumların bireysel tercihlerine bağlı olmasına neden olmaktadır. Aynı sorun Barın (2003) ve Açıık (2013) tarafından da dile getirilmiş ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde sözcük sıklığı çalışmalarının eksikliğine, hangi seviyede hangi sözcüklerin öğretilmeceğine yönelik çalışmalara duyulan ihtiyaca, sözcük/kavram sayısının belirlenmesinin gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

KAYNAKÇA

- Açık, F. (2013). Dil Politikaları Bağlamında Türkçenin Öğretimi. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı içinde (s. 483-492). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aksan, D. (2015). Türkçenin Sözcük Varlığı. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Aksan, D. (2017). Anlambilim. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Aksan, D. (2015). Her Yönüyle Dil- Ana Çizgileri İle Dilbilim. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Apaydın, N. (2010). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Armut, M. (2019). Bir Sözcük Sıklığı Çalışması ve Türkiye'deki Mülteci ÖğrencilerHaceteppe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 34(3): 728-749.
- Arslan, N. (2014). Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aşık, U. (2007). Yabancılar İçin Temel Türkçe Sözcük Varlığının Oluşturulması. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, M. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Ve Okuma Kitaplarındaki Kelime Sıklığı Ve Seviyelere Göre Sözcük Hazinesi Çalışması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Barın, E. (2003). "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi". Tübar Xııı, 311-317.
- Baş, B. (2006). 1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayyurt, Y. (2019). Hedef Dil Kültürünün Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerine Yansımaları (4 B.). (D. Yaylı, & Y. Bayyurt) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bozkurt, B. (2015). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Orta Seviye (B1- B2 Düzeyi) Hedef Sözcük Belirleme Çalışması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Budak, Y. (2000). "Sözcük Öğretimi ve Sözlüğün İşlevi". Dil Dergisi (92), 19-26.
- Büyükkız, K. K., & Hasırcı, S. (2013). "Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme". Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 145-155.
- Çal, A. (2015). 1975-1980 Yıllarındaki Siyasi Gazetelerde Türkçenin Kullanımı. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, S. (2014). Yabancı Dil Olarak Almanca Ve Türkçe Öğretimi A1 Ve A2 Seviyesindeki Ders Kitaplarında Kullanılan Söz Varlığının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çiftçi, M. (1991). Bir Grup Yükseköğrenim Öğrencisi Üzerinde Kelime Serveti Araştırması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göçen, G. (2016). Yabancılar İçin Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı İle Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Yazılı Anlatımlarındaki Söz Varlığı. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Göçen, G. ve Okur, A. (2016). Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Sözcüklerin Kullanım Sıklığı Ve Yaygınlığı. Millî Eğitim Dergisi, 210, 447-476.
- Göz, İ. (2003). Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü. Tdk Yayınları.
- Guiraud, P. (1999). Anlambilim. (B. Vardar, Çev.) İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Güneş, K. (2019). Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitapları İle Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğretimi Ders Kitaplarının Tema Ve Tema İçeriğindeki Sözcükler Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hayran, T. (2019). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarında Söz Varlığına Yönelik Bir İnceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hengirmen, M. (2015). Türkçe Dilbilgisi. Ankara: Engin Yayınevi.
- Karadağ, Ö. (2005). İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karatay, H. (2004). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Ortak Kelime Kazandırma Yönünden Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Korkmaz, Z. (1992). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: Tdk Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M. (2005). İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kutlu, H. A. (2006). Meb İlköğretim 6, 7. Ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Merriam, S.B. (2013). Nitel Araştırma (Çev. Editörü: Selahattin Turan). Nobel. Ankara.
- Onan, B. (2016). Söz Varlığı Terminolojisi Üzerine Bir Analiz Çalışması. Millî Eğitim Dergisi(210), 11-29.
- Ölker, G. (2011). Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (1945-1950 Arası). Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pilav, S. (2008). Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Temur, T. (2006). İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Dilindeki Kelime Hazinesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tunçel, H. (2011). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sözlü Türkçenin Kelime Sıklığı Ve Yaygınlığını. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turhan, H. (2010). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uluçay, M. (2011). İlköğretim 6, 7 Ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığının Ortaöğretim Türk Dili Ve Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metinlere Altyapı Oluşturmada Yeterliliği. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uludağ, Ç. (2010). 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Vardar, B. (1980). Dilbilim Ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yıldırım, E. (2010). Yabancı Dil Olarak Türkçe Sürecinde Mecazlar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Vocabularies are an issue that needs to be carefully considered while teaching the language. Foreign language teaching, in the most general terms, is the process of a language and developing an individual in terms of listening, speaking, reading and writing skills. In a sense, the individual's ability to develop these skills in the target language is closely related to the development of vocabulary in the target language. Vocabulary teaching is in a sense teaching meaning. There are many definitions of what the meaning is.

Even though vocabularies alone meet a concept, they can have different contextual meanings according to their usage. This shows the richness of the language and the multidimensional structure of the vocabulary. Teaching languages is not just about teaching grammar rules, nor is it teaching the dictionary meanings of vocabularies. Language teaching is ultimately the teaching of culture and the teaching of all the other meanings that words have acquired in a cultural context. This feature of Turkish, which can be regarded as a rich cultural language in terms of its diversity of meanings, should be taken into consideration in the teaching of foreigners, and care should be taken when preparing materials and resources.

Objective: The aim of this study is to examine the words in the reading texts of Yedi İklim Turkish teaching set level B1 in basic, connotative and figurative meaning dimensions and to determine the word frequency.

Research Model: In this study, non-interactive qualitative research model was used. Non-interactive qualitative research is a qualitative research design that does not require one-to-one interaction, but reflects the data collection and analysis process based on documents.

Scope of the Research: The scope of the study consists of Yedi İklim Turkish Teaching Set B1 level textbook.

Data Collection and Analysis: Document analysis technique was used in order to reveal the semantic frequency of the words in the reading texts of the Yedi İklim Turkish Teaching Set B1 level textbook.

Results: A total of 496 words were used in the reading texts of the first theme of the book Yedi İklim Turkish Teaching Set B1. There were a total of 467 words in the second theme, 512 in the third, 442 in the fourth, 379 in the fifth, 592 in the sixth, 621 in the seventh and 837 in the eighth themes. The total number of words used in all themes is 4346. In addition, most real meaningful words were included in all themes. The theme with the most connotations is the eighth theme. While the most frequently used theme for metaphor was the eighth theme, the least used theme was the fourth.

Conclusion: There is no regular increase or decrease among themes in terms of word diversity and meaning diversity in the reading texts in Yedi İklim Turkish Teaching Set B1. The number of words presented to the students in the themes and the meanings of the vocabularies were placed in the book in an irregular order.